

Datum Utrecht, 10 juni 2024
Onderwerp Reactie U10 op de Energievisie van provincie Utrecht
Behandeld door Christian Pasman en Nienke Boneschansker

Aan Provincie Utrecht, gedeputeerde Huib van Essen

Beste gedeputeerde van Essen,

U heeft ons uitgenodigd om te reageren op de concept Energievisie van de provincie Utrecht. In deze brief sturen wij u de gezamenlijke reactie van de U10-gemeenten. Gemeenten De Ronde Venen, Utrecht en Zeist zijn voornemens ook een individuele bestuurlijke reactie op de concept Energievisie naar u toe te sturen. Wij beginnen deze brief met onze algemene reactie en in de bijlage treft u nog een aantal detailopmerkingen.

Allereerst willen we u complimenteren met de slag die is gemaakt ten opzichte van de laatste conceptversie die is gedeeld met de U10. Wij waarderen de inspanningen die zijn geleverd om tot deze visie te komen en zijn blij om te zien dat de Energievisie provincie Utrecht in lijn is met het Nationaal Plan Energiesysteem (NPE). Verder geeft de 'doorkijk' per sector een goed beeld van de veranderingen in het energiesysteem die we kunnen verwachten.

Zoals u weet staat elektriciteitsinfrastructuur binnen de U10 onder grote druk. Vandaag de dag vragen bijna alle grote maatschappelijke transities om dezelfde netcapaciteit en achterliggende benodigde ruimte voor energie-infrastructuur. In de dagelijkse praktijk in de U10 zijn de economische en maatschappelijke gevolgen van het tekort aan netcapaciteit daarom duidelijk zichtbaar. Bedrijven kunnen zich niet langer vestigen en het aansluiten van nieuwbouwwoningen is niet overal meer mogelijk. Tijdige en nauwkeurige planning van de investeringen in de energie-infrastructuur zijn dus cruciaal. Zonder de juiste sturing wordt de netcapaciteit potentieel een bepalende factor in het ontwerp én de realisatie van de ruimtelijke puzzels die nu worden gelegd op nationaal, provinciaal, regionaal en lokaal niveau. De Energievisie van de provincie Utrecht zien wij daarbij als belangrijk startpunt om duidelijkheid en richting te geven in de te maken keuzes om zo te werken aan een langdurige en duurzame oplossing voor de huidige problematiek. Concreet brengen wij daarom drie punten onder uw aandacht.

Ten eerste constateren wij dat de Energievisie in zijn huidige vorm nog een beschouwend karakter heeft. Hoewel het belangrijk is om het NPE als fundament te gebruiken, menen wij dat meer concrete inkleuring gewenst is. Er worden in verhouding veel algemene richtlijnen en doelstellingen gepresenteerd. Hoe meer deze ingevuld kunnen worden voor de provincie Utrecht, hoe beter de Energievisie wordt. Een voorbeeld hiervan is bijvoorbeeld de paragraaf over Small Modular Reactors (SMR's), de tabel in de bijlage van deze brief geeft er meer.

Ten tweede benadrukken wij dat er een behoefte bestaat aan meer duidelijkheid over de toekomstige rolverdeling in het nieuwe energiesysteem. Op dit moment is de rolverdeling en meer specifiek de regierol op energie-infrastructuur nog niet duidelijk. Vanuit de regio gaan we graag in gesprek met de drie bestuurslagen om dit gezamenlijk vorm te geven. Hierbij kijken we met extra aandacht naar bijvoorbeeld de lokale energiegemeenschappen die een belangrijke rol gaan spelen in het toekomstige energiesysteem in de provincie.

Voor de gemeenten in de U10 geldt dat zij voor grote uitdagingen staan in de energietransitie, daarom vragen we in bovenstaande verkenning extra aandacht voor ondersteuning van activiteiten die horen bij de transitie naar een nieuw energiesysteem. Duidelijkheid hierover zal bijdragen aan een effectieve en coherente uitvoering van de energiedoelstellingen op lokaal niveau.

Tot slot zijn wij benieuwd in hoeverre de provincie de verwachting heeft dat de beschreven ambitie 'klimaatneutraal voor het energiegebruik van de gebouwde omgeving' op termijn haalbaar is. Immers, de benodigde duurzame opwekking voor deze ambitie is een veelvoud van de optelsom van de drie RES-regio's.

Wij hopen dat u deze en bijgevoegde punten meeneemt in de verdere ontwikkeling en verfijning van de Energievisie provincie Utrecht. Wij blijven graag betrokken bij dit proces en zijn bereid om, waar nodig, aanvullende input te leveren.

Hartelijke groet namens alle U10-gemeenten,

Jelmer Vierstra – Wethouder Energietransitie gemeente Woerden, voorzitter van de Bestuurstafel Klimaatneutrale Regio van de U10

Bijlage I Detailopmerkingen bij de Energievisie

Pag.	Inbrenger	Opmerking
Algemeen	RES regio Utrecht	Betaalbaarheid wordt op meerdere plekken benoemd in de Energievisie. Impliciet kan dit de suggestie wekken dat de energierekening niet hoger wordt dan nu. Dit kan leiden tot de 'niet meer dan anders'-verwachting zoals bij warmtenetten. Hoewel dit maatschappelijk wenselijk is, leidt dit in de uitwerking mogelijk tot teleurstelling. Zou de expliciete boodschap moeten zijn dat een duurzaam toekomstbestendige energievoorziening veel geld kost voor overheid en gebruikers, dat de energierekening in de toekomst mogelijk hoger is dan nu maar dat ook geldt als we de huidige energievoorziening zouden handhaven?
Algemeen	Gemeente Utrechtse Heuvelrug	De term 'koeling' komt meerdere keren terug in de Energievisie maar nooit als doel op zichzelf. De komende jaren ontstaat er een groeiende vraag aan koeling. Hier moet vooraf op ingespeeld worden om te voorkomen dat op grote schaal airco's worden geplaatst omdat er geen alternatief geboden wordt. Airco's zijn namelijk onwenselijk vanwege netcongestie, niet energiezuinig en geluidsoverlast. Voorstel is om koeling toe te voegen als leidend principe of structurerende keuzes. Daarnaast is het voorstel om concreet bij warmtenetten aan te geven dat we bij voorkeur netten aanleggen die niet alleen warmte maar ook koeling bieden.
Algemeen	Gemeente Utrechtse Heuvelrug	Wij zien graag een toelichting in de Energievisie welke ontwikkelingen er speelt rondom het Provinciaal Ondersteuningsbedrijf Warmte ('Warmtebedrijf'). Op welke wijze wil de provincie hier invulling aan geven en welke ondersteuning geeft dit richting de gemeenten?
Algemeen	Gemeente Stichtse Vecht	De relatie met de doorwerking naar de omgevingsvisie, omgevingsverordening en PMIEK is complex. Deze energievisie is nog dermate algemeen dat het weinig richting geeft, c.q. in de huidige vorm ruimte geeft voor vele interpretaties. Tevens is dan niet te overzien wat mogelijke doorwerkingen zijn op gemeentelijk niveau. Dat maakt het lastig concreet te reageren en eveneens om een helder verhaal aan onze inwoners en ondernemers te vertellen. De aanleg van energie infrastructuur heeft lokaal een grote impact, zeker wat het de grotere investeringen betreft. Tegelijk erkennen wij het maatschappelijke belang. Dat maakt het van essentieel belang rekening te houden met de lokale impact van het maatschappelijke belang. Dat kan bijdragen aan acceptatie van urgentie en snelheid in procedures. Naast de provincie spelen ook netbeheerders hierin een belangrijke rol. Tevens zal de focus niet enkel moeten liggen op afzonderlijke projecten, maar juist op de meerwaarde die kan worden bereikt door deze meer in samenhang met (potentiële) ontwikkelingen in het gebied te zien. In het kader is het van belang om tot gezamenlijke afspraken te komen tussen gemeente, netbeheerders en provincie.

Algemeen	Gemeente Stichtse Vecht	Hoewel er aandacht is voor het landelijk gebied, wijzen wij nogmaals op het belang ook de benodigde energie infrastructuur voor het landelijk gebied, juist ook in samenhang met de integrale aanpak van diverse vraagstukken in het landelijk gebied en het bieden van perspectief.
5	RES U16	Idealiter nemen we de ambitie van de Energievisie over in de RES herijking. Daarbij is het van belang dat er inzicht is in de kwantitatieve opgave 'minimaal energieneutrale gebouwde omgeving'. Denk daarbij aan vragen zoals: - Wat is de prognose voor het toekomstige energieverbruik in de gebouwde omgeving U16 in 2040-2050? - Wat is de gekwantificeerde opgave voor besparen en elektriciteitsopwek U16? - Wat is de gekwantificeerde opgaven voor warmtebronnen U16 in relatie met de prognose voor energieverbruik en regionale elektriciteitsopwek van de U16?
5	RES U16	Wat is de definitie van een klimaatneutrale energievoorziening in 2040 en hoe verhoudt zich dit tot een energieneutrale gebouwde omgeving?
6	RES U16	Er wordt zwaar geleund op coöperaties als 'energieregisseurs'. Deze rol is kennisintensief en kent grote verantwoordelijkheden en risico's. - Ambiëren coöperaties deze rol en zijn ze ervoor gesteld? - In het geval coöperaties hiervoor niet gesteld staan, wat wordt daarvoor georganiseerd? - Is het energieschap overwogen als organisatievorm?
7	RES U16	In de inleiding van de leidende principes staat dat de leidende principes bijdragen aan de ambitie van de provincie Utrecht om in 2040 een klimaatneutrale energievoorziening te hebben en om zo spoedig mogelijk, maar uiterlijk in 2050, een klimaatneutrale provincie te zijn. Dit strookt niet met de ambitie energieneutrale gebouwde omgeving.
7	Gemeente Houten	In de tweede alinea staat 'In de toekomst zijn afwegingen van het energiesysteem een belangrijk onderdeel van de ruimtelijke ordeningsbesluiten. Dit naast de belangen die nu al spelen in de ruimtelijke ordening, factoren zoals drukte in de ondergrond, bereikbaarheid, water, bodemkwaliteit, dubbel ruimtegebruik, biodiversiteit, gezondheid, veiligheid en overige ruimtelijke kwaliteit van leefomgeving.' Gezien de vele ambities die er zijn bij een woningbouwproject is het denkbaar dat de energie-eisen lager of zelfs ontweken worden. Er zal regelgeving nodig zijn om hier fundamentele stappen in te zetten, mogelijk zelfs in combinatie met financiering van de onrendabele top. Met ook op marktsturing ligt dit idealiter niet op gemeentelijk maar op provinciaal en/of landelijk niveau.
8	Gemeente Houten	Het is goed om bij het leidende principe 'er wordt gestreefd naar de laagste maatschappelijke kosten bij de transitie naar duurzame energie' dat de laagste maatschappelijke kosten niet automatisch ook de laagste eindgebruikerskosten betekenen. Dit is voor onze

		inwoners een belangrijk criterium. Het betekent dat de split incentive weggenomen moet worden om ook het draagvlak voor de energietransitie te behouden. Hier zien we een belangrijke taak voor de provincie Utrecht en het Rijk.
9	RES regio Utrecht	Eén van de leidende principes is 'uitgangspunt is zo veel mogelijk lokaal eigenaarschap in de energievoorziening, met minimaal 50% lokaal eigenaarschap bij opwek'. Lokaal eigenaarschap (met behulp van coöperaties) bij opwekprojecten is inmiddels gemeengoed. Bij warmteprojecten is dat vaak minder ontwikkeld. De ontwikkeling en exploitatie van warmteprojecten vraagt om andere kennis, organisatie en financiering en kent veel grotere onzekerheden en risico's. Als naast publiek eigenaarschap door overheden ook coöperatief eigenaarschap door coöperaties wordt gewenst, welke voorzieningen en faciliteiten worden daarvoor ontwikkeld?
9	RES regio Utrecht + gemeente Houten	Het leidende principe 'om het draagvlak te vergroten wordt ingezet op het waarborgen van de gezondheid van de Utrechtse inwoners en het minimaliseren van negatieve impact op de leefomgeving' kan makkelijk worden gebruikt bij personen/organisaties met weerstand tegen specifieke initiatieven. Bij ieder project is er mate van hinder (geluid, zicht of een mate van stress-beleving). Verzocht wordt om nogmaals kritisch te kijken naar deze formulering waarbij gezocht wordt naar de goede afweging van de belangen met een acceptabele mate van hinder om de totale toekomstige leefbaarheid te kunnen waarborgen.
9	Gemeente Houten	In de eerste alinea staat de zin 'de inhoud van de Energievisie zal afgestemd worden met andere provinciale opgaven zoals de natuur inclusieve energietransitie, woningbouw, of de klimaataanpak 'naar netto nul'. Wij missen hier de (landbouw)transitie in het landelijke gebied.
12	Gemeente Houten	"Door met bedrijven, andere organisaties en inwoners gezamenlijk het lokale energiesysteem te herontwerpen in energiehubbs kunnen energiekosten omlaag en wordt het energiesysteem robuuster'. Vervolgens worden er een aantal voorbeelden gegeven hoe hier invullen aan gegeven kan worden. Wij missen in dit overzicht de aandacht voor directe onderlinge levering (local4local), die ook buiten het publieke elektriciteitsnet om geregeld zou kunnen gaan worden, maar daar is wel aanpassing van de wet- en regelgeving voor nodig.
13	Gemeente Houten	De zin 'energieopwekking en warmteoplossingen zouden zoveel mogelijk lokaal eigendom moeten zijn. Daarbij geldt...' Dit is een fantastisch streven maar hoe hier invulling aan gegeven wordt ontbreekt nu nog. Er moet rekening gehouden worden met marktwerking, aanbesteding/concessieregels waardoor lokaal eigendom vaak erg lastig is. Vóór de invoering van de Omgevingswet moeten dit niet als voorwaarde opgenomen worden in de omgevingsvergunning. Is dit nu wel mogelijk? Hier hebben we de hulp van de provincie voor nodig. Dit geldt ook voor de financiering: lokaal eigendom (zowel publiek als civiel) vraagt grote lokale investeringen.

34 en 35	Gemeente Woerden	Graag zien wij in de Energievisie of en waarom het wel of niet wenselijk is in te zetten op biogas vergisters en op welke schaal. Hierbij moeten ook andere belangen dan energie worden meegewogen, zoals het terugdringen en hanteerbaar maken van het mestoverschot en de belangen van agrariërs. Dit geeft helderheid aan gemeentes met veel agrariërs of het wenselijk is hierop in te zetten. En het maakt het lange termijn perspectief van de eventuele investeringen in biogas vergisters voor de agrariërs duidelijk.
13 en 33	Gemeente Woerden	Het onderzoek naar de mogelijkheid van kleine modulaire kernreactoren (SMR's) wordt met ten minste vier jaar vooruitgeschoven. Gezien de inzet op kernenergie van het demissionaire kabinet en het hoofdlijnenakkoord van de nieuwe landelijke coalitie is het goed mogelijk dat er al eerder positieve signalen zijn voor het mogelijk toepassen van SMR's. De gemeente Woerden ziet graag dat, zodra er vanuit het Rijk meer duidelijkheid is over de mogelijkheden van SMR's, de provincie nader onderzoek doet naar inzet hiervan in onze regio. Dus ook als die duidelijkheid er al eerder is dan over vier jaar.
13	Generiek U10	In de paragraaf over Small Modular Reactors (SMR's) staat: 'Voor opwek een minimum van 50% lokaal eigendom als Leidend Principe is vastgesteld.' Voorgesteld wordt dit leidend principe hier te schrappen, aangezien het zeer de vraag is of dit voor SMR's mogelijk is gelet op de hoge investeringskosten.